

فصل اوّل

جهان اجتماعی

تصویر

تصویر

تصویر

چه تصویری از جهان اجتماعی دارید؟

جهان واژه‌ای است که معمولاً برای اشاره به مجموعه‌های بزرگ به کار می‌رود. مانند جهان طبیعت، جهان غرب، جهان اسلام و ... مجموعه پدیده‌های اجتماعی نیز «جهان اجتماعی» را شکل می‌دهند.

بعضی اوقات انسان‌ها برای اینکه پدیده‌های ناشناخته را بشناسند آنها را با پدیده‌های آشنا مقایسه می‌کنند. در مقایسه پدیده‌ها با یکدیگر تفاوت‌ها و شباهت‌های آنها آشکار می‌شود. برای اینکه جهان اجتماعی را بهتر بشناسیم می‌توانیم آن را با پدیده‌های مختلفی مقایسه کنیم. برخی جهان اجتماعی را به موجودات زنده (ارگانیسم)، مقایسه کرده‌اند؛ مانند سعدی که می‌گوید «بنی آدم اعضای یک پیکرند» به نظر شما «موجود زنده» و «جهان اجتماعی» چه شباهت‌ها و تفاوت‌هایی دارند؟

● فصل اول - جهان اجتماعی

● انتظار می‌رود در پایان این فصل دانش‌آموز:

۱.

با مطالعه این فصل و انجام فعالیت‌های آن پی می‌برید که

جهان اجتماعی

«دنیای گسترده ما»

به نظر شما «موجود زنده» و «جهان اجتماعی» چه شباهت‌ها و تفاوت‌هایی دارند؟

چه تصویری از جهان اجتماعی دارید؟

جهان واژه‌ای است که معمولاً برای اشاره به مجموعه‌های بزرگ به کار می‌رود. مانند جهان طبیعت، جهان غرب، جهان اسلام و ... مجموعه پدیده‌های اجتماعی نیز «جهان اجتماعی» را شکل می‌دهند.

بعضی اوقات انسان‌ها برای اینکه پدیده‌های ناشناخته را بشناسند آنها را با پدیده‌های آشنا مقایسه می‌کنند. در مقایسه پدیده‌ها با یکدیگر تفاوت‌ها و شباهت‌های آنها آشکار می‌شود.

برای اینکه جهان اجتماعی را بهتر بشناسیم می‌توانیم آن را با پدیده‌های مختلفی مقایسه کنیم. برخی جهان اجتماعی را به موجودات زنده (ارگانیسم)، مقایسه کرده‌اند؛ مانند سعدی که می‌گوید «بنی آدم اعضای یک پیکرند»

تصویر ۱ و ۲

- در درس علوم تجربی، آموخته‌اید که موجودات زنده - گیاهان و حیوانات - ویژگی‌هایی دارند.
- اندام و اعضای متفاوتی دارند، مثلاً گیاه ریشه، ساقه و برگ دارد و بدن انسان قلب، مغز و دست و ... دارد؛
- اعضاء برای تأمین هدف مشترک، از چینش و نظم مناسبی برخوردارند
- اعضای آنها به یکدیگر وابسته‌اند و هرکدام نیازهای دیگری را تأمین می‌کند؛
- اعضاء برای حفظ حیات موجود زنده در ارتباط با یکدیگر عمل می‌کنند؛

...

آیا می‌توانید با کمک شکل‌های زیر، این ویژگی‌ها را برای دوستانتان تشریح کنید؟ (مولاژ بدن، درخت)

شباهت‌ها

جهان اجتماعی مانند موجود زنده، اعضای مختلف دارد و این اعضا در ارتباط با هم از نوعی نظم برخوردارند. نظم از ویژگی‌های مهم جهان اجتماعی است. به نظر شما چه تفاوت‌هایی میان موجود زنده و جهان اجتماعی وجود دارد؟

تفاوت‌ها

عضویت اعضای موجودات زنده و نظم آنها تکوینی است؛ یعنی، براساس آگاهی و اراده اعضا به وجود نمی‌آیند و به همین دلیل با اراده اعضا، تغییر نمی‌کنند، ولی اعضای جهان اجتماعی و نظم آنها با اراده و آگاهی انسان‌ها تعریف می‌شود و با قرارداد آنها به وجود می‌آید.

در واقع جهان اجتماعی بیشتر شبیه یک بازی گروهی است. در بازی گروهی مثل فوتبال، افراد مختلفی عضو هستند که عضویت و نقش هر کدام توسط بازیکنان تعریف یا مورد قبول واقع می‌شود. در زمین فوتبال بازیکنان، داوران و تماشاگران آگاهی‌های مشترکی دارند؛ آنها قواعد بازی را می‌دانند و از عضویت یکدیگر اطلاع دارند و وظایف و انتظارات یکدیگر را می‌شناسند و آنها را می‌پذیرند.

به نظر شما آیا بدون این آگاهی‌های مشترک، بازی فوتبال ممکن می‌شود؟ کارگران، کشاورزان، دانش‌آموزان، معلمان، ... و نهادهایی چون آموزش و پرورش، خانواده و ... اعضای جهان اجتماعی هستند. این اعضا، تنها وقتی عضویت جهان اجتماعی را پذیرفتند، به آن راه می‌یابند و نقشی را به‌عهده می‌گیرند و متناسب با نقش خود از حقوق و تکالیفی برخوردار می‌شوند. خود و دیگران از این عضویت و حقوق و تکالیف آن آگاهی دارند.

بنابراین جهان اجتماعی و نظم آن، تکوینی نیست بلکه اعتباری است یعنی با آگاهی و اراده انسان‌ها شکل می‌گیرد. علاوه بر این، آگاهی و شناختی که جهان اجتماعی براساس آن شکل می‌گیرد آگاهی فردی و خصوصی نیست بلکه نوعی آگاهی مشترک و عمومی است.

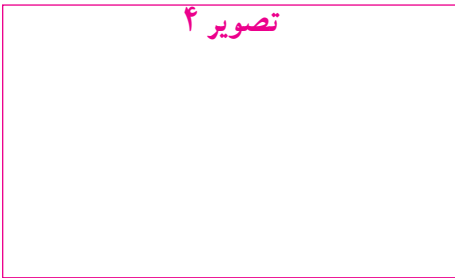
آیا از کتاب مطالعات اجتماعی سال گذشته به یاد دارید که به این «مجموعه آگاهی‌های مشترک» چه می‌گویند؟

تاکنون یکی از تفاوت‌های مهم جهان اجتماعی و موجود زنده آشکار گردید آیا می‌توانید تفاوت دیگری را نشان دهید؟

موجودات زنده طول عمر معینی دارند. آنها از طریق زاد و ولد زندگی خود را در طول زمان تداوم می‌بخشند. ویژگی‌های زیستی آنها مانند رنگ، جنس، قد و... از طریق وراثت از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شوند. حالا شما فکر می‌کنید جهان اجتماعی چگونه طی نسل‌ها تداوم می‌یابد؟

جهان اجتماعی با انتقال فرهنگ خود به نسل‌های بعد، تداوم می‌یابد. فرهنگ از طریق وراثت از نسلی به نسل دیگر منتقل نمی‌شود. به نظر شما فرهنگ به چه روشی از نسلی به نسل دیگر انتقال می‌یابد؟ هرگاه یک نسل نتواند فرهنگ خود را حفظ کند یا نتواند آن را به نسل بعد منتقل سازد جهان اجتماعی آن فرو میریزد یا دگرگون می‌شود.

تصویر ۴

تصویر ۳

گفتگو کنید چه بخشی از فرهنگ توسط خانواده و کدام بخش آن توسط مدرسه انتقال پیدا می‌کند؟ نمونه‌هایی را بیان کنید.

اجتماعی قرار دارند در ستون دوم بنویسید. مواردی را که درباره آنها شک دارید و نمی‌دانید درون جهان اجتماعی یا بیرون آن قرار می‌گیرند در ستون سوم درج کنید.

تصویر ۱ و ۲

گستره جهان اجتماعی کجاست!؟

به نظر شما کدام یک از پدیده‌های زیر درون جهان اجتماعی قرار می‌گیرند: خانواده، ستارگان، احترام به قانون، فلزات، دولت، زلزله، عدالت، مدرسه، صلح، امنیت، کارخانه، رودخانه، کوه‌ها، خیابان، بیابان، خویشاوندان، حزب، کارمند، مسجد، آب، خورشید، اتوبوس، هواپیما. برای پاسخ به این پرسش جدول زیر را تکمیل کنید. پدیده‌هایی را که مطمئن هستید درون جهان اجتماعی قرار دارند در ستون اول و مواردی را که یقین دارید بیرون از جهان

ردیف	درون جهان اجتماعی	بیرون جهان اجتماعی	؟
۱	خانواده	ستارگان	زلزله
۲			
۳			

به چپش کتاب‌های یک کتابخانه فکر کنید. کتاب‌ها براساس معیار خاصی دسته‌بندی (طبقه‌بندی) می‌شوند. انسان‌ها در همه زمینه‌ها برای راهی از سردرگمی، و ایجاد نظم، به دسته‌بندی رو می‌آورند. دسته‌بندی نیز به معیار و قاعده نیاز دارد. پر کردن جدول بالا نوعی دسته‌بندی بود. قاعده و معیار شما برای پرکردن جدول بالا چه بود؟
آیا برای تشخیص پدیده‌هایی که به جهان اجتماعی تعلق دارند معیار و قاعده خاصی وجود دارد؟

با اطمینان کامل می‌توانید بگویید که پدیده‌های اجتماعی به جهان اجتماعی تعلق دارند؛ احترام به قانون یک کنش اجتماعی است؛ خانواده پدیده‌ای است که با کنش اجتماعی انسان به وجود می‌آید؛ امنیت، صلح و ... حاصل کنش‌های اجتماعی انسان‌ها هستند.

اما آیا پدیده‌های طبیعی نیز می‌توانند به جهان اجتماعی راه یابند؟ چگونه؟

جهان طبیعی → زندگی اجتماعی انسان

زلزله یا خشکسالی با اینکه پدیده‌های طبیعی هستند تأثیرات تعیین‌کننده‌ای در کنش‌های اجتماعی انسانها دارند. انسان‌ها برای مقابله با زلزله و خشکسالی قواعد خاصی وضع می‌کنند و کنش‌های مناسبی انجام می‌دهند؛ آنها خانه‌های خود را به گونه‌ای می‌سازند که در برابر زلزله مقاوم باشند؛ انبارها و سیلویی‌هایی را بنا می‌کنند تا با خشکسالی مقابله کنند. در مناطقی که آب و هوای خشک دارد، راه‌هایی برای رسیدن به ذخایر زیرزمینی آب ابداع می‌کنند و کشاورزی متناسب با همان آب و هوا را بر می‌گزینند. پس زلزله و خشکسالی به واسطه ارتباطی که با زندگی انسان پیدا می‌کنند وارد جهان اجتماعی می‌شوند.

جهان طبیعی → زندگی اجتماعی انسان

آیا می‌دانید شناخت فلزات و ستارگان چگونه می‌تواند بر زندگی انسان اثر بگذارد؟

جهان طبیعی → زندگی اجتماعی انسان

آلودگی طبیعت و محیط زیست نتیجه کارهای شتابزده و نابخردانه انسان‌هاست. آیا همین آلودگی به نوبه خود زندگی اجتماعی انسان را متأثر نمی‌سازد؟

تصویر

تصویر (بادگیرها یا سیل بندها)

بیان شد که ورود پدیده‌های طبیعی به جهان اجتماعی، باعث گسترش آن می‌شوند ولی جهان اجتماعی هنوز می‌تواند گسترده‌تر شود. آیا می‌دانید چگونه؟

جهان ماوراءالطبیعی → **زندگی اجتماعی انسان**

شناخت خداوند، فرشتگان و جهان ماوراءالطبیعی نیز آرمان‌ها و ارزش‌های زندگی آدمیان را تغییر می‌دهند و کنش‌های اجتماعی آنان را دگرگون می‌سازد.

جهان ماوراءالطبیعی → **زندگی اجتماعی انسان**

سنت‌ها و قوانین الهی نیز با انسان‌های شاکر و ناسپاس و جوامع عادل و ظالم یکسان عمل نمی‌کند و درهای آسمان را بر عدالت پیشگان می‌گشاید و ستم‌پیشگان را در قهر و انتقام الهی فرو می‌گذارد. بنابراین هریک از موجوداتی که بیرون جهان اجتماعی قرار دارند، یعنی؛ موجودات طبیعی و ماورالطبیعی به واسطه ارتباطی که با زندگی اجتماعی انسان پیدا می‌کنند، در گستره جهان اجتماعی قرار می‌گیرند.

تصویر

تصویر

جهان اجتماعی شامل دو دسته پدیده زیر است. برای هر دسته 5 مورد مثال بیاورید و در جدول زیر بنویسید..

«پدیده‌های تکوینی»	«پدیده‌های اعتباری»
[پدیده‌هایی که انسان آنها را ایجاد نمی‌کند ولی به واسطه ارتباطی که به زندگی انسان دارند به جهان اجتماعی راه می‌یابند]	[کنش انسان‌ها و پیامدهای آن]

«تشریح جهان اجتماعی» اجزا و لایه‌های جهان اجتماعی

تصویر

جهان اجتماعی از چه اجزایی تشکیل شده است؟

در درس گذشته با کمک مقایسه، تصویری از جهان اجتماعی به دست آوردیم. می‌خواهیم با همین روش و به تدریج، تصویر خود را از جهان اجتماعی کامل‌تر کنیم.

در پزشکی، دانشی به نام تشریح یا کالبدشناسی وجود دارد که اجزای بدن انسان و محل قرار گرفتن آنها را شناسایی می‌کند. شما در مورد آن چه می‌دانید؟

به نظر شما اجزای جهان اجتماعی را چگونه می‌توان شناخت؟

در درس‌های گذشته بارها جهان اجتماعی و موجود زنده را با هم مقایسه کردیم و در درس‌های آینده نیز از این روش برای شناخت بهتر جهان اجتماعی کمک می‌گیریم. در این رابطه ضروی است به یک نکته بسیار مهم توجه کنیم که استفاده نادرست از مقایسه، آسیب‌های جبران‌ناپذیری دارد. یکی از استفاده‌های نادرست این است که صرفاً بر شباهت‌های پدیده‌های مورد مقایسه تأکید کنیم و تفاوت‌های آنها را نادیده بگیریم. حتماً متوجه شده‌اید که ما در مقایسه جهان اجتماعی و موجود زنده هم به تفاوت‌ها و هم به شباهت‌های آنها توجه داریم. بنابراین باید از این اشتباه حذر کنیم که جهان اجتماعی و موجود زنده را کاملاً یکسان بپنداریم در حالی که تفاوت‌های آنها بسیار عمیق‌تر است. از کتاب فارسی خود داستان «طوطی بقال» را در کلاس بخوانید. این داستان چه ارتباطی با استفاده از روش مقایسه دارد؟

بیشتر بدانیم

درباره تشریح آورده‌اند؛ دانشی است که از اعضای بدن انسان و چگونگی ترکیب آنها بحث می‌کند و اهدافی چند دارد از جمله معرفت به کمال صنع الهی و دست یافتن به علل امراض و درمان آنها به آسانی. تشریح اساس پزشکی است. از این رو گفته‌اند طبیب بی‌بهره از تشریح به ندانستن علم طب شهره است! نظامی گنجوی در پند به فرزند خود برای کسب علم مفید چنین می‌گوید:

تشریح نهاد خود بیاموز کان معرفتی است خاطر افروز
پیغمبر گفت: علم، علان علم الادیان و علم اللبدان

جهان اجتماعی همانند بدن انسان از اجزای مختلفی تشکیل شده است. دانشمندان، جهان اجتماعی را بر اساس معیارهای مختلف، تقسیم‌بندی و اجزای آن را شناسایی می‌کنند.

اندازه و دامنه:

پدیده‌های اجتماعی که در حکم اجزای جهان اجتماعی هستند را می‌توان بر اساس اندازه و دامنه آنها از یکدیگر تفکیک کرد. به این ترتیب طیف یا پیوستاری در جهان اجتماعی ترسیم می‌شود که در یک سوی آن پدیده‌های اجتماعی خرد مانند کنش‌های اجتماعی افراد قرار دارند و در سوی دیگر آن پدیده‌های کلان مانند فرهنگ و جامعه قرار دارند. شما فکر می‌کنید پدیده‌هایی مانند گروه‌ها و سازمان‌ها در کجای این پیوستار قرار می‌گیرند؟ چرا؟

خرد ← میانه → کلان

آیا می‌توانید پدیده‌های اجتماعی زیر را روی پیوستار خرد - کلان قرار دهید؟ کلاس، مدرسه، نظام آموزشی.

به نظر شما تقسیم‌بندی پدیده‌های اجتماعی به خرد و کلان چه فوایدی دارد؟ برای پاسخ به این پرسش به میزان اثرگذاری خود بر پدیده‌های خرد و کلان اجتماعی یا اثرپذیری از آنها بیندیشید، مثلاً بیکاری و راه‌های درمان آن را در سه مورد زیر با هم مقایسه کنید: بیکاری فردی را که خود شایستگی و مهارت لازم را ندارد/ بیکاری افرادی که راهنمای شغلی مناسبی در شهر آنها وجود ندارد/ بیکاری افراد زیادی که به دلیل نبود مشاغل کافی در نظام اقتصادی بیکارند.

ابعاد ذهنی و عینی:

قبلاً دانستید که تمامی پدیده‌های اجتماعی هویتی معنایی و ذهنی دارند، از این رو هیچیک از اجزای جهان اجتماعی فاقد معنا نیست اما در عین حال همه پدیده‌های اجتماعی، بُعد محسوس و عینی ندارند.

پدیده‌های اجتماعی را از جهت عینی و محسوس بودن یا ذهنی و نامحسوس بودن نیز در یک پیوستار قرار می‌دهند.

در یک سوی پیوستار، پدیده‌هایی هستند که بعد محسوس و مادی قوی‌تری دارند؛ مانند: ساختمان‌های مسکونی و اداری یا کنش‌های بیرونی و در سوی دیگر پدیده‌هایی قرار می‌گیرند که بعد معنایی و ذهنی بیشتری دارند؛ مثل: عقاید، ارزش‌های اجتماعی و کنش‌های درونی.

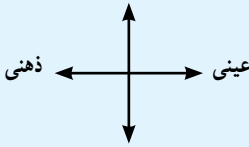
عینی ← میانه → ذهنی

شما پدیده‌های اجتماعی زیر را چگونه روی طیف ذهنی – عینی قرار می‌دهید؟ نظم، قوانین راهنمایی و رانندگی، علائم راهنمایی، سرعت‌گاہ.

در جهان اجتماعی بعد ذهنی پدیده‌ها اهمیت بی‌بدیلی دارد! در یک بحران اقتصادی که کشورهای صنعتی دچار مشکل شده بودند، بنا به محاسبات اقتصادی میبایست نفت را به گران‌ترین قیمت از کشورهای نفت خیز خریداری کنند ولی جالب است بدانید به ارزان‌ترین قیمت ممکن، نفت مورد نیاز خود را خریداری کردند. زیرا در کشورهای ن، بعد عینی نفت به عنوان یک سرمایه وجود داشت ولی بعد ذهنی آن مفقود بود. همانند دانش‌آموزی که از استعداد سرشاری برخوردار است ولی خود به آن آگاه نیست و از این استعداد، بهره‌چندانی نمی‌برد!

تصویر

تصویر

جایگاه پدیده‌های اجتماعی زیر را بر روی دو پیوستار خرد - کلان و ذهنی - عینی تعیین کنید:
شهر، هدیه دادن برای روز تولد یک دوست، تصوّر من از معلم کلاس اول ابتدایی، عدالت اجتماعی.

تصویر

لایه‌های جهان اجتماعی کدام‌اند؟

آیا اعضای موجود زنده اهمیت یکسانی دارند؟ مثلاً آیا قلب، مغز، چشم و دست از اهمیت یکسانی برخوردارند؟ در حالی که می‌دانید می‌توان بدون چشم و دست زنده ماند، اما بدون مغز و قلب نمیتوان زندگی کرد.

نظر شما در مورد اجزای مختلف جهان اجتماعی چیست؟ آیا همه آنها اهمیت یکسانی دارند؟

می‌دانید که در میان اعضای بدن، قلب و مغز به علت نقش اساسی که برای زنده ماندن موجود زنده دارند اهمیت بیشتری نسبت به چشم و دست دارند. شما فکر می‌کنید کدام یک از پدیده‌های زیر تأثیر حیاتی و تعیین کننده‌ای در جهان اجتماعی دارند؟ خانواده، تعلیم و تربیت، قانون، عدالت اجتماعی، لهجه‌های مختلف زبان، آداب جشن تولد، مد، جشن فارغ التحصیلی.

بخش‌هایی از جهان اجتماعی به آسانی تغییر پیدا می‌کنند و تغییر آنها تحول مهمی در جهان اجتماعی پدید نمی‌آورد. برخی از آنها می‌توانند حذف شوند ولی با حذف آنها جهان اجتماعی دوام می‌یابد؛ اما بخش‌های دیگر به آسانی تغییر نمی‌کنند و اگر حذف شوند، جهان اجتماعی فرو می‌ریزد. به بخش‌هایی که امکان تغییر بیشتری دارند و نقش حیاتی و اساسی ندارند «لایه‌های سطحی جهان اجتماعی» و به بخش‌هایی که تأثیر تعیین کننده بر جهان اجتماعی دارند «لایه‌های عمیق و بنیادین جهان اجتماعی» می‌گویند.

لایه‌های عمیق تأثیرات همه‌جانبه و فراگیر دارند و کمتر در معرض تغییر قرار می‌گیرند، اما لایه‌های سطحی، هم تأثیرات محدودتری دارند و هم بیشتر در معرض تغییرند.

در سال گذشته با چهار لایه عقاید، ارزش‌ها، هنجارها و نمادها آشنا شدید. به نظر شما عمیق‌ترین و سطحی‌ترین لایه‌های جهان اجتماعی کدام‌اند؟ چرا؟

می‌دانید که هیچ جامعه‌ای بین‌باز از نمادها نیست، ولی نمادها بر حسب شرایط در زمینه‌های مختلف قابل تغییرند و تغییر برخی از آنها تازمانی که به تغییر در لایه‌های عمیق اجتماعی منجر نشود موجب تحول و تغییر بنیادین جهان اجتماعی نمی‌شود.

عقاید و ارزش‌ها در لایه‌های عمیق قرار می‌گیرند. عمیق‌ترین لایه جهان اجتماعی، عقاید کلانی هستند که بر آرمان‌ها و ارزش‌های اجتماعی تأثیر می‌گذارد. باور و اعتقادی که انسان‌ها نسبت به اصل جهان و جایگاه انسان در آن دارد و تفسیری که از زندگی و مرگ خود دارد، عمیق‌ترین پدیده‌های اجتماعی به حساب می‌آید.

جامعه‌ای که جهان را به زندگی دنیا محدود می‌کند و دل به آن می‌سپارد، آرمان‌ها و ارزش‌ها، هنجارها و نمادهای خود را متناسب با آن شکل می‌دهد؛ اما جامعه‌ای که هستی را فراتر از زندگی دنیا می‌بیند ارزش‌ها، هنجارها و نمادهای خود را متناسب با آن سازمان می‌دهد.

تصویر

تصویر

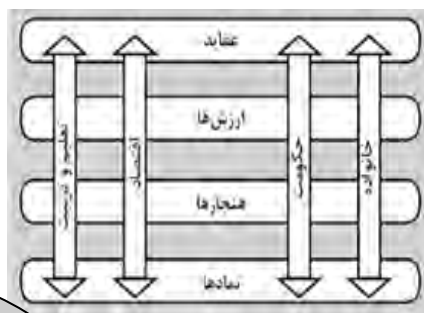
نهادها

اجزا و لایه‌های جهان اجتماعی را جداگانه تجزیه و تحلیل کردیم. حال می‌خواهیم اجزا و لایه‌های جهان اجتماعی را در ارتباط با هم مورد بررسی قرار دهیم. وقتی اجزا و لایه‌های جهان اجتماعی را در ارتباط با هم در نظر بگیریم «نهادهای اجتماعی» آشکار می‌شوند.

آیا افراد انسانی بدون آب، غذا، سرپناه، امنیت، رابطه با دیگران، دوستی، احساس رضایت از زندگی، حقیقت‌جویی، پرستش و ... قادر به ادامه زندگی هستند؟ به نظر شما جهان اجتماعی برای بقا، چه نیازهایی دارد؟ برای تامین نیازهای جهان اجتماعی و افراد راه‌های متفاوتی وجود دارد ولی معمولاً در هر جهان اجتماعی نوع خاصی از این روش‌ها، پذیرفته و قابل قبول تلقی می‌شود. در هر جهان اجتماعی این کار به کمک نهادهای اجتماعی صورت می‌گیرد.

«نهاد اجتماعی» مجموعه‌ای از عقاید، ارزش‌ها، هنجارها و نمادهایی است که برای رفع نیازهای معینی از افراد و جهان اجتماعی اختصاص پیدا می‌کنند. هر نهاد اجتماعی شیوه قابل قبول تامین بخشی از نیازهای افراد را معین می‌سازد و متقابلاً شیوه‌های غیر قابل قبول را طرد می‌کند. مثلاً نهاد اقتصاد راه درست و مقبول یا کژراهه‌های به‌دست آوردن ثروت را در جهان اجتماعی تعیین می‌کند. خانواده، تعلیم و تربیت، سیاست، اقتصاد و ... از مهمترین نهادهای اجتماعی هستند. نهادها در تمامی جهان‌های اجتماعی وجود دارند، ولی انواع و اشکال متفاوتی دارند. آیا می‌دانید چرا؟

شکل زیر را تفسیر کنید:

تعلیم و تربیت

انسان تربیت پذیر است

دانایی از نادانی بهتر است

برای دانا شدن باید به مدرسه رفت

دفتر، قلم، رفتار دانش آموز، کلاس، ...